

| SBAD | Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi

| JSRR | Social Sciences Researches Journal

(Yaz 2018) 13/1:79-97 / (Summer 2018) 13/1:79-97

Makale Geliş Tarihi: 28.02.2018 Yayın Kabul Tarihi: 29.05.2018

Doi Number :<http://dx.doi.org/10.19129/sbad.346>

KAMU ÇALIşANLARINDA FİNANSAL OKURYAZARLIK*

Serap BARIŐ**Metehan ŐAHİN***

Öz

Bu çalışma Tokat ilindeki kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeylerini ve finansal okuryazarlık düzeyleri ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkiye sahip olduğu düşünölen sosyo-demografik faktörleri analiz etmeyi amaçlamaktadır. Belirtilen amaç doğrultusunda Tokat merkez ilçede 470 kamu çalışanıyla Nisan-Haziran 2016 döneminde yüz yüze görüşme yöntemiyle anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen veriler, frekans ve ki-kare analizleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğunu ve finansal okuryazarlık düzeyleri ile eğitim, meslek ve kredi kartı kullanımı gibi faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, finansal okuryazarlık düzeyini geliştirmek amacıyla uygulanacak politikalarda bireylerin sosyo-demografik özelliklerinin dikkate alınması gerektiğini söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Finansal Davranış, Finansal Okuryazarlık, Kamu Çalışanları

FINANCIAL LITERACY IN PUBLIC EMPLOYEES

Abstract

This study aims to analyze socio-demographic factors which are considered to have a statistically significant relationship with financial literacy levels and financial literacy levels of public employees in Tokat province. In accordance with the stated purpose a survey was conducted with 470 public employees in the central district of Tokat in the period of April-June 2016 by means of face-to-face interview. The obtained data were evaluated using frequency and chi-square analyzes. The findings of the research show that the financial literacy levels of public employees are low and, there is a statistically significant relationship between financial literacy levels and factors such as education, occupation and usage credit card. According to these results, it is possible to say that the socio-demographic characteristics of the individuals should be taken into consideration for the policies to be implemented to improve level of financial literacy.

Key Words: Financial Behavior, Financial Literacy, Public Employees.

* Bu çalışmada kullanılan veriler ikinci yazarın "Finansal Okuryazarlığın Tasarruf Davranışları Üzerine Etkileri: Tokat İlinde Kamu Çalışanları Üzerine Bir İnceleme" başlıklı yüksek lisans tezinden alınmıştır.

** Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi, serap.baris@gop.edu.tr. ORCID: 0003-3905-4746.

*** Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi, e-posta: metehan.sahin@gop.edu.tr. ORCID: 0002-7922-9291.

1.GİRİŞ

Finansal okuryazarlık kavramına ait, üzerinde fikir birliğine varılmış bir tanım bulunmamakla beraber, konuyla ilgilenen bireysel ve kurumsal birçok araştırmacı tarafından yapılmış öznel tanımlamalar bulunmaktadır.

A. Lusardi'ye göre (2008a, 5) finansal okuryazarlık, temel finansal okuryazarlık ve gelişmiş finansal okuryazarlık olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Temel finansal okuryazarlık kendisinin hazırladığı, bireylerin temel ekonomik kavramları bilip bilmediğini, temel finansal aritmetik işlemlerde yetkinliklerini ve risk dağıtım kavramı hakkındaki bilgilerini ölçmeye çalıştığı üç soru ile tarif edilmektedir. İleri düzey finansal okuryazarlık ise, risk ve getiri arasındaki ilişkinin, tahvil, hisse senedi ve yatırım fonlarının nasıl çalıştığının ve temel varlık fiyatlamasının anlaşılabilirliğine yönelik sorular yardımıyla belirlenmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'na göre (TCMB, 2015, 5) finansal okuryazarlık, bireyin bütçesini yönetirken etkili ve bilinçli kararlar vermesini sağlayan finansal bilgiye sahip olma ve bu tüketim-tasarruf kararları yoluyla kişisel finansal refahını artırma becerisidir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ise finansal okuryazarlığı tüketicilerin bilinçli kararlar almaları, yardıma ihtiyaç duyduklarında nereye gideceklerini bilmeleri ve finansal refahlarını yükseltecek diğer eylemleri gerçekleştirmeleri için bilgi ve/veya objektif tavsiyeler yardımıyla finansal ürünlere, kavramlara yönelik anlayışlarını iyileştirmesi, finansal risk ve fırsatlar karşısında daha fazla farkında olabilmek için yeteneklerini geliştirmesi süreci olarak nitelendirmektedir (OECD, 2013, 144). Dünya Bankası yaptığı tanımda literatürdeki diğer bazı çalışmalarda olduğu gibi finansal okuryazarlık yerine finansal yetenek terimini kullanmış, bu yeteneği tüketicilerin finansal çıkarları doğrultusunda hareket ederken kendi ihtiyaçlarına uygun finansal hizmetlere erişebilmesi, anlayabilmesi, seçebilmesi ve kullanabilmesine ilişkin bilgi, beceri, tutum ve davranışları kapsayan bir iç yetenek şeklinde tarif etmiştir (World Bank, 2013, 1).

Atkinson ve Messy (2012, 14) finansal okuryazarlığı sağlıklı finansal kararlar alabilmek ve sonuçta kişisel finansal refahı artırmak için gerekli olan farkındalık, bilgi, yetenek, tutum ve davranışlardan oluşan bir kavram olarak nitelendirmektedir. Benzer şekilde Gökmen (2012) de bireysel finansal sağlığı elde etmek ve korumak için gerekli olan finansal bilgi, beceri, tutum ve davranışlardan meydana gelen bileşeni finansal okuryazarlık olarak tanımlamaktadır. Bu noktada ise finansal okuryazarlığı oluşturan kavramların açıklanması ihtiyacı hissedilmektedir.

Bazı araştırmalar (Chen ve Volpe, 1998; Mason ve Wilson, 2000; Hogarth vd., 2002; Hilgert vd., 2003; Gökmen, 2012; Araz, 2012) finansal bilginin finansal okuryazarlığın önemli bir aşamasını teşkil ettiğini, aralarında bağlantı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu noktada ise bireylerin bilgiyi edindikleri kaynaklar ayrı bir önem kazanmaktadır. Nitekim bireylerin gelirlerinden daha fazla harcama yaparken, sosyo-ekonomik durumlarına uymayan finansal ürünler kullanırken, gereksiz ve aşırı borçlanırken, üstelik daha en başında tasarrufu önemsemeyip gelirlerinin giderlerine

yetmediği anda hemen borçlanmayı seçerken doğru ve gerekli bilgilere sahip olmadan karar verdikleri bir gerçektir.

Diğer yandan Shim vd. (2009) belirttiği gibi bilgi tek başına yeterli olmamakta, finansal konularda başarılı olabilmek için sorumlu finansal davranışlar sergilemesi beklenen ve bilgisiyle akıllı finansal tercihlerde bulunacağına güvenilen kişilerle iletişimden sağlanacak destekle olumlu tutumlar geliştirebilmek gerekmektedir. Tutum, kişinin kendine veya etrafındaki herhangi bir toplumsal konu, olay ya da nesneye karşı bilgi, deneyim, his ve güdülerine dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimi olarak tanımlanmaktadır (İnceoğlu, 2010: 13). Finansal tutum ise, finansal bilgi ile finansal davranış arasında bir köprü işlevi görerek, finansal okuryazarlık kavramının oluşumunu etkilemektedir. Çünkü finansal bilgi olarak elde edilen veriler, finansal tutumların olumlu ya da olumsuz durumuna göre finansal davranışlarda kendini gösterecektir. Örneğin kişiler hayatlarının ileri dönemleri için birikim yapma yönünde olumsuz tutumlara sahipse, onların birikim yapmaya daha az eğilimli olması veya kısa vadedeki isteklerini daha önemli bulan kişilerin acil durumlar için tasarruf etme ya da uzun vadeli planlar yapma ihtimallerinin daha düşük olması beklenecektir (Alkaya ve Yağlı, 2015: 588).

Finansal davranışı para yönetimi ile ilgili olan herhangi bir insan davranışı olarak tanımlamak mümkündür (Gutter ve Çopur, 2011: 704). Xiao ve Wu (2006)'ya göre finansal bir plan takip etmek, tasarrufları artırmak, borçları ve masrafları azaltmak, bir finans planlayıcısı ile birlikte hareket etmek, bir sağlık sigortasına katılmak, emeklilik ihtiyaçlarını dikkate almak, bir emeklilik planına sahip olmak, gereksiz (ürün/hizmet) alımlara son vermek, aylık faturaları gözden geçirmek ve finansal bilgiyi araştırmak konuyla ilgili çalışmalarda kullanılan ve bireyler tarafından sergilenmesi mümkün olan finansal davranışlardır. Finansal davranışların ve tüketim eğilimlerinin bazıları sosyal öğrenme teorisine göre çocukluk ve gençlik döneminde aileden kazanılan öğrenilmiş davranışlar iken, bazıları ise finansal yönetim sürecinde deneme yanılma yöntemiyle bireyler tarafından geliştirilen finansal davranışlardır (Gönen ve Özmete, 2007: 58).

Bu çalışmada finansal okuryazarlık, en genel anlamıyla, bireyin bütçesini yönetirken etkili ve bilinçli kararlar vermesini, bireysel finansal refahını korumasını ve iyileştirmesini sağlayan finansal bilgiye sahip olması ve bu tüketim, tasarruf ve yatırım kararları yoluyla kişisel finansal refahını artırma becerisi olarak tanımlanmaktadır.

Tüketim, tasarruf ve yatırım davranışlarına ait mevcut veriler göz önüne alındığında da ihtiyaçlar için harcama yapma, borçlanma, emeklilik planları, menkul-gayrimenkul alım satımları, eğitim planları, birikim yapma ve yapılan birikimleri yatırıma dönüştürme gibi birçok konuda ekonomik kararlar ile finansal kararların iç içe girmiş, etkileşim halinde birer yapıya sahip oldukları anlaşılmaktadır. Diğer taraftan son yıllarda yaşanan finansal ürün çeşitliliğindeki artış da finansal piyasaları oldukça karmaşık işlem hacmi gerektiren bir yapıya kavuşturmuştur. Emeklilik yaşının yükseltilmesi ve özel emeklilik sisteminin desteklenmesi gibi değişiklikler ile makro düzeyde ekonomik, finansal ve sosyal problemlerle mücadele etmekte zorluk çeken devletlerin sosyal güvenlik sistemlerini terk etmeleri ya da azaltmaları gibi

göstergeler (Gökmen, 2012, 40) de göz önünde bulundurulduğunda, dünya genelinde devletlerin vatandaşlarını emeklilik sonrası için daha fazla sorumluluk almaya ve kamu emekliliğinden uzaklaşmaya teşvik edici bir yol izlediğini söylemek mümkündür (Beal ve Delpachitra, 2003, 1). Bu nedenle bireylerin emeklilik planlaması için sunulan alternatifleri değerlendirebilecek bilgiye en azından asgari düzeyde sahip olmaları ve kendileri için uygun bir emeklilik planı yapabilmeleri ihtiyacı hissedilmektedir. Ancak gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu bu sistemin katılımcılarının yeterli finansal okuryazarlığa sahip olmadığını göstermektedir (Altıntaş, 2009: 153).

Finansal okuryazarlık her yaştaki ve her gelir grubundaki insan için fayda sağlayabilmektedir. Örneğin, temel düzeyde finansal okuryazarlık bilgisine sahip, çalışma hayatına yeni başlayan bireyler harcama ve borçlarını kontrol altına alabilir, aileler çocukların eğitim giderlerini karşılamak ve/veya ev almak için tasarruf disiplinine kavuşabilir ve çalışmakta olan bireyler de kendi emeklilikleri için plan yaparak yeterli miktarda tasarruf elde edebilir (Er vd., 2014: 115). Bu kişilerin ihtiyaçları olmayan ürünleri tercih etmeleri, anlamadıkları ürünlere bağlı kalmaları veya kendilerini finansal açıdan zor durumda bırakacak riskleri almaları da pek muhtemel değildir (EC, 2007: 4).

Küçük bir çocuğun dahi elde ettiği harçlığı kullanırken tüketim ve tasarruf kararları ile karşı karşıya kaldığı, ayrıca erken yaşlarda edinilen finansal bilgi, tutum ve davranışların özellikle bireyin yaşamının ileri dönemlerinde verdiği kararlar bakımından daha önemli olduğu düşünüldüğünde, finansal okuryazarlığın gençleri ve çocukları da ilgilendirdiği ortaya çıkmaktadır (Gökmen, 2012: 14). Buna rağmen özellikle genç kuşağın finansal konularla ilgili bilgi düzeylerinin yetersiz olması finansal okuryazarlık hakkında endişelerin artmasına sebep olmaktadır (Kılıç vd., 2015: 130).

Para yönetiminin önemli sorunlarından biri de kredi ve kredi kartı kullanımudur. Bireylerin, esasen daha sonra gerçekleşebilecek isteklerini bugün elde edebilmelerinin yani "şimdi al, sonra öde" düşüncesiyle arzu ettikleri tüketim ürünlerine kolay ulaşabilmelerinin bir aracı olarak görülen kredi kartının bilinçsiz kullanımı, ekonomik amaçlarını karıştıran bu bireylerin iflas etme düzeyini gün geçtikçe artırmaktadır (Gönen ve Özmete, 2007: 58).

Finansal bilgisizliğin neden olacağı finansal sorunlar, bireylerde ruhsal gerilime bağlı hastalıklara neden olabilmekte ve aile içinde de huzursuzluk ve geçimsizliklere kaynaklık ederek boşanmalara dahi neden olabilmektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırmada erkeklerin % 28,7'sinin kadınların ise % 32,9'unun boşanmalarında tek nedenin finansal sorunlar yaşamaları olduğu ve benzer olarak Australian Institute of Family Studies'in raporunda da gelir ve iş konusundaki endişelerin evli çiftler için ciddi bir boşanma sebebine dönüşebildiği ifade edilmektedir (Öztürk ve Demir, 2015: 117).

Özetle bireylerin finansal olarak doğru kararlar almaları ve kötü sonuçlardan korunmaları, gelir ve harcamalarda denge sağlayarak borç tuzaklarına düşmemeleri ve

geleceğe yönelik belirledikleri finansal hedeflerini tasarruf gibi öz imkânlarıyla gerçekleştirmeleri veya bu tasarrufları verimli alanlarda reel ekonomiye kazandırmaları için temel düzeyde de olsa finansal okuryazarlığa sahip olmaları arzu edilmektedir. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı ve Dünya Bankası'nın 2011 yılında yayınladığı raporda da, Türkiye için düşük tasarruf oranlarının nedenlerine ve bu durumun ülke ekonomisi için sebep olabileceği sorunlara dikkat çekilmekte, ulusal finansal okuryazarlık stratejisinin etkili bir şekilde uygulanmasının ülke genelinde finansal okuryazarlığı geliştirebileceği ve Türk vatandaşlarının tasarruf kararları üzerinde önemli etki yaratabileceği ifade edilmektedir.

Bu çalışmada bir ülkenin önemli tasarrufçularından olan hanehalkının finansal okuryazarlık durumu kamu çalışanları özelinde incelenmiştir. Tokat ili merkez ilçedeki kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeyleri ve finansal okuryazarlık düzeylerinin demografik özellikler ile ilişkisi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışmanın bundan sonraki kısımları şu şekilde ilerlemektedir: İkinci kısımda literatürdeki ampirik çalışmalara yer verilmektedir. Çalışmanın üçüncü kısmı ise alan araştırması ve buna dayalı olarak yapılan istatistiksel analizlerin bulgularından oluşmaktadır. Dördüncü kısımda sonuç ve önerilerde bulunmaktadır.

2. Literatür Taraması

Finansal okuryazarlık, yabancı literatürde 1990'lı yılların ortalarından itibaren, yerli literatürde ise 2000'li yılların başından ve özellikle 2008 Küresel Finans Krizi'nden itibaren -konunun artan önemine de binaen- yoğun bir şekilde yapılan araştırmalara konu edilmiştir. Finansal okuryazarlığa yönelik çalışmalar bireysel araştırmacılarla birlikte kamu destekli veya bağımsız yapıda organize edilmiş kuruluşlar tarafından, doğrudan finansal okuryazarlığı geliştirici finansal eğitim programları tasarlanmasını, tüketicilere bilinçli finansal kararlar alma yetisi kazandırılmasını, bireylerin tasarruflarının artırılması ve reel ekonomiye verimli kanallardan kazandırılmasını amaçlayan konferans, inceleme ve raporlardan oluşmaktadır.

Tablo 1'de bireylerin sahip olduğu demografik özellikler ile finansal okuryazarlık seviyelerinin belirlenmesine yönelik olarak literatürde daha önce yapılmış çalışmalara yer verilmektedir.

Tabloda görüleceği gibi bireylerin sosyo-demografik özellikleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi analiz eden çalışmalarda (Nidar ve Bestari, 2012; Nicolini vd. , 2013; Akben ve Selçük, 2015; Alkaya ve Yağlı, 2015; Ergün 2015) elde edilen sonuçlara göre özellikle cinsiyet, yaş ve gelir seviyesi gibi değişkenler ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin gözlemlenebildiğini söylemek mümkündür. Bu değişkenler arasında örneğin, cinsiyet faktörü için çalışmalarda genel olarak belirtilen durum, erkek bireylerin kadın bireylere göre daha fazla finansal okuryazar olduklarıdır. Üniversitede eğitim görülen fakülte, sigorta sahipliği ve kredi kartı kullanımı gibi bireylerin finansal konulara olan ilgilerinin de finansal okuryazarlık seviyelerinin belirlenmesinde önemli olduğu ifade edilmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Demografik Özellikler-Finansal Okuryazarlık Literatür

Çalışmanın Adı	Örneklem	Yöntem	Bulgular	
			Finansal Okuryazarlık Durumu	Anlamli Değişkenler
Ergün vd. (2015)	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İşletme Bölümü Öğrencileri(275 kişi)	Ki-kare Analizi	Öğrenciler temel düzey finansal okuryazardır.	cinsiyet, öğretim şekli ve hanehalkı aylık geliri
Kılıç vd. (2015)	Gaziantep Üniversitesi Öğrencileri(480 kişi)	T-testi	Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri düşüktür.	cinsiyet, kredi kartı kullanımı
Krizek ve Hradil (2012)	Çek Cumhuriyeti üniversite öğrencileri (2120 kişi)	-	Erkekler kadınlara oranla daha yüksek finansal okuryazarlık oranına sahiptir.	cinsiyet, öğretim şekli
Nidar ve Bestari (2012)	Padjadjaran Üniversitesi öğrencileri (400 kişi)	Ki-kare Analizi	Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri düşüktür.	eğitim düzeyi, fakülte, kişisel gelir, ebeveyn geliri, sigorta sahipliği
Tablo 1'in devamı				
Worthington (2006)	Avustralyalı yetişkinler (3548 kişi)	Logit Analizi	50-60 yaş arası bireyler, iş veya çiftlik sahibi olanlar ve üniversite mezunları arasında finansal okuryazarlık daha yüksektir.	cinsiyet, yaş, eğitim, meslek, gelir
Tuna ve Ulu (2016)	Sakarya Üniversitesi işletme bölümü öğrencileri	T-testi ve Varyans Analizi	Erkek öğrencilerin ve 23-25 yaş arası lisans öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyesi daha yüksektir.	cinsiyet, yaş ve öğretim şekli
Hassan Al-Tamimi ve Kalli (2009)	Birleşik Arap Emirlikleri yatırımcıları (600 kişi)	Varyans Analizi	Finansal okuryazarlık seviyesi cinsiyete ve bireysel yatırımcı kararlarına göre farklılık göstermektedir.	gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve iş ortamı aktiviteleri
Chen ve Volpe (1998)	ABD'nin bazı eyaletlerindeki üniversite öğrencileri (924 kişi)	Varyans Analizi	Kadınlar, otuz yaş altı bireyler ve iş tecrübesi az olan kişiler daha düşük finansal okuryazarlığa sahiptir.	yetersiz bilgi, cinsiyet ve tecrübe
Nicolini vd. (2013)	ABD (1488 kişi), Birleşik Krallık (5328 kişi), Kanada (27555 kişi), İtalya	Regresyon Analizi	Yalnızca eğitim seviyesinin etkisi tüm ülkeler için geçerlidir.	cinsiyet, gelir, yaş, medeni durum ve eğitim seviyesi

Kamu Çalışanlarında Finansal Okuryazarlık

(7951 kişi)

Çinko vd. (2017)	Marmara Üniversitesi öğrencileri (1049 kişi)	Varyans Analizi	Genel anlamda öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyeleri düşüktür.	cinsiyet, fakülte, sınıf, konaklama türü ve gelir
Akben- Selçuk (2015)	Türkiye'deki 1539 üniversite öğrencisi	Lojistik Regresyon	Cinsiyet bütçeleme davranışı için anlamlı bir değişken, ödemeleri zamanında yapma ve tasarruf etme davranışları için istatistiksel olarak anlamlı bir değişken değildir.	cinsiyet
Alkaya ve Yağlı (2015)	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF öğrencileri (185 kişi)	Ki-kare Analizi	Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri düşüktür	cinsiyet
Ansong ve Gyansare (2012)	Gana devlet üniversiteleri lisans-lisansüstü öğrencileri (250 kişi)	Varyans Analizi	Cinsiyet, yaş ve iş deneyimine bağlı olarak finansal okuryazarlık seviyeleri farklıdır.	cinsiyet, yaş ve iş tecrübesi

Literatürdeki bazı çalışmalar ise emeklilik planlaması (Lusardi ve Mitchell, 2007b; Altıntaş, 2009; Dvorak ve Hanley, 2010; Van Rooij vd., 2012) ve tasarruf davranışları (Kieschnick (2006), Lusardi (2008b), Lusardi ve Mitchell (2007b),(2009), Bucher-Koenen (2009), Sekita (2011), Thung vd. (2012), Beckman (2013), Mahdzan ve Tabiani (2013), Henager ve Mauldin (2015)) ile finansal okuryazarlık düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Nitekim belirli bir finansal okuryazarlık düzeyine ulaşmış kişilerin emeklilik planlaması yapma ve tasarruf etme alışkanlıklarını kazanması kadar, bir emeklilik planlaması yapabilmek ve tasarruf edebilmek amacıyla da bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini arttırmaları muhtemeldir.

3. Uygulama

3.1. Araştırmanın Amacı ve Veriler

Bu çalışmanın amacı, Tokat il merkezindeki kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve finansal okuryazarlık düzeylerinin sosyo-demografik özellikler arasında ilişki olup olmadığını araştırmaktır. Bireylerin sahip olduğu sosyo-demografik özellikler ile finansal okuryazarlık seviyelerini arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı ise çalışmanın hipotezini oluşturmaktadır.

Araştırmanın evrenini Tokat il merkezinde görev yapan kamu çalışanları oluşturmaktadır. Ocak 2016 tarihi itibarıyla, merkez bütçeye bağlı kamu idareleri göz

önünde bulundurulduğunda Tokat il merkezindeki kamu çalışanlarının sayısı 8996 olarak tespit edilmiş, özel bütçeli kamu kurumları olan Gaziosmanpaşa Üniversitesi ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hastanesi personelinin de eklenmesiyle bu sayı yaklaşık 9996 tahmin edilmiştir. Bu evren için örneklem büyüklüğü yaklaşık 370 kişidir (Altunışık vd., 2012:137). Basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak söz konusu tanımlı evren için 470 kişilik bir örneklem grubu oluşturulmuştur.

Veriler, örnekleme oluşturan kamu çalışanlarının demografik bilgilerini, finansal gelişmeler hakkındaki bilgilerinin kaynağını ve finansal gelişmelerle ilgilerinin derecesini belirlemeye yönelik 13 soru ile Likert ölçeği kullanılarak hazırlanan finansal okuryazarlık-tasarruf davranışı soruları ve Lusardi (2007b, 2008a, 2008b, 2011) başta olmak üzere finansal okuryazarlık düzeylerini ölçmeyi amaçlayan gerek bireysel gerekse bağımsız kuruluşlar tarafından yapılan çalışmalarda da sıklıkla kullanılan finansal okuryazarlık sorularından oluşan anketin Nisan-Haziran 2016 tarihleri arasında yüz yüze uygulanması sonucu elde edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda kullanılabilir 427 adet anket üzerinde SPSS programı yardımıyla frekanslar ve ki-kare analizleri yapılarak araştırmanın konusu olan hipotez test edilmiştir.

3.2. Tokat İli Kamu Çalışanlarının Sosyo-Demografik Özelliklerine Ait Bulgular

Araştırma kapsamında yer alan Tokat ili kamu çalışanlarının sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgilerin gösterildiği Tablo 2'ye göre, tüm katılımcılar arasında erkeklerin oranı %57,8 kadınların oranı ise %42,2 olarak belirlenmiştir. Bu durum ise araştırmaya katılan kişilerin büyük çoğunluğunun erkeklerden meydana geldiğini göstermektedir. Yaş gruplarına göre dağılım göz önünde bulundurulduğunda yaklaşık %73'lük bir kesimin 25-44 yaş aralığındaki bireylerden oluştuğu, 55 yaş ve üstü bireylerin ise %4,7 oranında araştırmaya dâhil olduğu anlaşılmaktadır.

Anket katılımcıları medeni durumlarına göre sınıflandırıldığında, bireylerin %63'ünün evli, %31,6'sının bekâr ve %5,4'ünün ise dul/boşanmış oldukları görülmektedir. Yine Tablo 1'de ankete katılımcılarının eğitim durumları da incelenebilmektedir. Buna göre örnekleme yer alan bireylerin %11,7'si yüksek lisans/doktora mezunu, %71,2'si üniversite mezunu, %15'i lise mezunu ve %2,1'i ilkokul/ilköğretim mezunudur. Dolayısıyla toplamda katılımcıların yaklaşık %83'ünün üniversite (lisans+lisansüstü) mezunu olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcıların eğitim durumlarına yönelik böyle bir dağılımın ortaya çıkmasında, araştırma konusu bireylerin genellikle belirli bir lisans programını bitirme şartıyla dâhil olunan kadroları teşkil eden kamu çalışanlarından oluşmasının payı büyüktür. Nitekim meslek grubuna ilişkin dağılım da bu durumu doğrulayacak bir görünüme sahiptir.

Bireylerin finansal gelişmeler hakkındaki bilgilerinin kaynağını ve finansal gelişmelerle ilgilerinin derecesini ölçmeye yönelik sorulara verilen cevaplara ilişkin dağılımın yer aldığı Tablo 3'de görüldüğü gibi, katılımcıların %67,2'si interneti,

Kamu Çalışanlarında Finansal Okuryazarlık

%46,6'sı televizyonu, %21,3'ü gazete/dergiyi ve %15,7'si aile, akraba, arkadaşı finansal gelişmelerle ilgili bilgilerinin kaynağı olarak tercih etmektedir.

Tablo 2: Kamu Çalışanlarının Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

Demografik Özellikler		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	180	42,2
	Erkek	247	57,8
	Toplam	427	100
Yaş	16-24 arası	35	8,2
	25-34 arası	190	44,5
	35-44 arası	121	28,3
	45-54 arası	61	14,3
	55 ve üstü	20	4,7
	Toplam	427	100
Medeni Durum	Evli	269	63
	Bekâr	135	31,6
	Dul/Boşanmış	23	5,4
	Toplam	427	100
Eğitim Durumu	İlkokul/İlköğretim	9	2,1
	Lise ve dengi	64	15
	Üniversite	304	71,2
	Yüksek lisans/Doktora	50	11,7
	Toplam	427	100
Meslek	Memur	107	25,1
	Öğretmen	162	37,9
	Hemşire	34	8
	Doktor	16	3,7
	Diğer Sağlık Personeli	57	13,3
	Hizmetli/Kamu İşçisi	24	5,6
	Askeri Personel	16	3,7
	Akademisyen	11	2,6
	Toplam	427	100
Aylık Gelir	1301-2000 TL	56	13,1
	2001-3000 TL	206	48,2
	3001-4000 TL	125	29,3
	4001 TL ve Üzeri	40	9,4
	Toplam	427	100
Hanehalkı Tipi	Yalnız yaşıyorum	63	14,8
	Anne ve babamla yaşıyorum	77	18
	Evliyim ve çocuğum var	229	53,6
	Evliyim, çocuğum yok	41	9,6
	Diğer	17	4
	Toplam	427	100
Hanehalkı Aylık	1301-3000 TL	112	26,2

Geliri	3001-5000 TL	151	35,4
	5001 TL ve Üzeri	164	38,4
	Toplam	427	100

Tablo 3: Katılımcıların Finansal Gelişmelerle İlgili Bilgi Kaynakları

Finansal Bilgi Kaynağı	Frekans	Yüzde (%)
Aile, akraba, arkadaş	67	15,7
Gazete/Dergi	91	21,3
Televizyon	199	46,6
İnternet	287	67,2

Not: Birden fazla seçenek işaretlendiği için toplamı 427'yi oranı da % 100'ü aşmaktadır.

Finansal gelişmelere olan ilgi düzeyini gösteren “Finansal gelişmeleri hangi sıklıkla takip ediyorsunuz?” şeklindeki soruya bireylerin %48,7'si bazen, %23,4'ü haftada birkaç kez ve %20,1'i her gün finansal gelişmeleri takip ettiğini belirtmiştir. Yine bireylerin %7,7'si ise finansal gelişmeleri hiç takip etmediğini beyan etmiştir. Elde edilen bu yüzdeler ankette yer alan kişilerin finansal gelişmelerle ilgilerinin ileri seviyede olmadığını göstermektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Finansal Gelişmeleri Takip Etme Durumları

Finansal Gelişmeleri Takip Etme Sıklığı	Frekans	Yüzde (%)
Her gün	86	20,1
Haftada birkaç kez	100	23,4
Bazen	208	48,7
Hiç takip etmiyorum	33	7,7
Toplam	427	100

Tablo 5'te katılımcıların kredi kartına sahip olup olmama durumlarını gösteren bilgiler yer almaktadır. Buna göre, bireylerin %80,3 gibi büyük bir bölümü kredi kartının olduğunu, %19,7'si herhangi bir kredi kartına sahip olmadığını belirtmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Kredi Kartı Sahipliği

Kredi Kartı Kullanımı	Frekans	Yüzde (%)
Evet	343	80,3
Hayır	84	19,7
Toplam	427	100

3.3. Analiz ve Ampirik Sonuçlar

Bu çalışmada giriş kısmında da belirtildiği gibi Tokat il merkezindeki kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeyini ölçmek için, Lusardi'nin (2007, 2008a, 2008b, 2011) çalışmaları da dikkate alınarak, 5 adet finansal okuryazarlık problemi ve Likert ölçeğine göre hazırlanan Finansal Yeterlilik Soruları kullanılmıştır. Bu sorulardan ilk ikisi *faiz hesaplama* (temel finansal işlem yapma yeteneği), üçüncü soru

Kamu Çalışanlarında Finansal Okuryazarlık

enflasyonun işleyişi ve dört ile beşinci sorular ise paranın zaman değeri konusunda katılımcıların bilgi düzeyini ölçmeyi amaçlamaktadır.

Tablo 6: Finansal Okuryazarlık Problemleri*

<p>1) Vadeli mevduat hesabınızda 100 TL olduğunu ve yıllık faiz oranının %2 olduğunu farz ediniz. Parayı hesabınızda tuttuğunuz takdirde, 1 yıl olduğunda ne kadar paranız olacağını düşünüyorsunuz?</p> <p>a) 102TL'den fazla b) Tam 102 TL c) 102 TL'den az d) Hiçbiri e) Bilmiyorum</p>
<p>2) Vadeli mevduat hesabınızda 100 TL olduğunu, paranızı yıllık %20 faiz ile bankada tuttuğunuzu ve hesabınızdan hiç para ya da faiz ödemesi çekmediğinizi farz ediniz. 5 yıl sonra hesabınızda toplam kaç liranız olacağını düşünüyorsunuz?</p> <p>a) 200TL'den fazla b) Tam 200 TL c) 200 TL'den az d) Hiçbiri e) Bilmiyorum</p>
<p>3) Vadeli mevduat hesabınıza uygulanan yıllık faizin %1 ve enflasyonun %2 olduğunu düşünün. 1 yıl sonra, bu hesaptaki parayla ne kadar harcama yapabileceğinizi düşünüyorsunuz?</p> <p>a) Bugünkünden fazla b) Bugünkü ile aynı c) Bugünkünden az d) Hiçbiri e) Bilmiyorum</p>
<p>4) Bir arkadaşınıza bugün 10.000 TL miras kalmıştır. Arkadaşınızın kardeşine ise 3 yıl sonra 10.000 TL miras kaldığını farz ediniz. Miras nedeniyle hangisi daha zengin olacaktır?</p> <p>a) Arkadaşım b) Kardeşi c) Zenginlik düzeyi eşittir. d) Hiçbiri e) Bilmiyorum</p>
<p>5) Gelecek yıl gelirinizin ve her şeyin fiyatının iki kat artacağını farz edin. Gelecek yıl gelirinizle ne kadar harcama yapabileceğinizi düşünürsünüz?</p> <p>a) Bugünkünden fazla b) Bugünkü ile aynı c) Bugünkünden az d) Hiçbiri e) Bilmiyorum</p>

Kaynak: Lusardi'nin (2007, 2008a, 2008b, 2011) çalışmalarından faydalanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur. *Soruların doğru cevapları koyu (bold) şekilde gösterilmiştir.

Bu sorulara verilen doğru cevapların dağılımı Tablo 7'de gösterilmektedir. Doğru cevapların dağılımı incelendiğinde hiç doğru cevabı olmayanların %20,4, 1 doğru cevabı bulunanların %24,6, bu çalışmada temel düzeyde finansal okuryazarlık göstergesi sayılan en az 3 doğru cevabı bulunanların %34,9 ve bütün matematiksel sorulara doğru cevap verenlerin oranın ise %4,2 olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %20'sinin hiç doğru cevabının olmaması temel matematik işlemlerinde dahi sıkıntı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca katılımcıların yaklaşık %65'inin soruların sadece yarısından daha azına (iki soruya) cevap verdikleri dikkate alındığında bu bulgular, finansal kamu çalışanlarında finansal bilgi eksikliğinin yaygın olduğunu göstermektedir. Lusardi ve Mitchell (2007a) ve Lusardi vd. (2010) başta olmak üzere

finansal okuryazarlık düzeyinin ölçüldüğü pek çok çalışmada bireylerin finansal bilgi eksikliğinin yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 7: Finansal Okuryazarlık Sorularına Verilen Doğru Cevap Sayıları

Doğru Cevap Sayıları	Frekans	Yüzde (%)
Doğru Cevap Yok	87	20,4
1 Doğru Cevap	105	24,6
2 Doğru Cevap	86	20,1
3 Doğru Cevap	80	18,7
4 Doğru Cevap	51	11,9
5 Doğru Cevap	18	4,3
Toplam	427	100

Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini ölçmek amacıyla ANZ (2003) ve Thung vd. (2012) çalışmalarında yer alan finansal yeterlilik ifadeleri, Tokat ilindeki kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık seviyelerinin belirlenmesi amacıyla finansal okuryazarlık problemleriyle birlikte bu çalışma kapsamında katılımcılara yöneltilmiştir.

Finansal yeterlik ifadelerinden “Enflasyon ve faiz oranlarındaki değişimin ne ifade ettiğini bilirim” ifadesine katılımcıların yaklaşık %65’i katılıyorum cevabını vermişlerdir. Ancak finansal bilgi problemlerine katılımcıların yine yaklaşık %65’inin 2 veya azının doğru cevap verdiği düşünüldüğünde -ki bu soruların 3 tanesi faiz ve enflasyon sorularından oluşmaktadır- katılımcılar kendilerini olduklarından daha fazla bilgili olduklarını düşünmektedirler. Yine finansal ürünler konusunda “Finansal ürünler konusunda bilgi sahibiyim” ifadesi için katılımcıların %55’i katıldıklarını belirtmektedirler. Borçlanmanın mali etkileri hakkında bilgi sahibi olduğunu ifade edenlerin oranı toplamda yaklaşık %77’ye ulaşmaktadır. Katılımcıların önemli bir kısmının finansal ürünler gerekse borçlanmanın mali etkileri konusunda bilgi sahibi olduklarını ifade etmeleri faiz, enflasyon ve paranın değeri hakkındaki bilgi sorularına oldukça düşük düzeyde doğru cevap vermiş oldukları göz önüne alındığında finansal bilgi ve yeterliliklerini abarttıkları şeklinde düşünülebilir. Buna göre Tablo 9’da da gösterildiği gibi finansal okuryazarlık düzeyi düşük olmasına rağmen katılımcılar bu durumun pek farkında değildir. Temizel ve Bayram (2011) ve OECD (2009) da bireylerin finansal okuryazarlıkları düşük olmasına rağmen bu durumun farkında olmadıkları veya abarttıkları şeklinde bulgular ortaya koymaktadırlar. Para ile ilgili konuların karmaşık olduğunu düşünenlerin oranı %48’dir. “Harcamalarım ile ilgili finansal kayıtlarını (fiş, fatura vb.) saklarım” şeklindeki soruya ise bireylerin %35,6’sı “katılıyorum”, %20,4’ü “kesinlikle katılıyorum”, %16,9’u “katılmıyorum” ve %9,4’ü “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde görüş bildirmiştir (Tablo 8).

Tablo 8: Tokat İl Merkezindeki Kamu Çalışanlarının Finansal Yeterlilik İfadelerine Verdikleri Cevaplara İlişkin Dağılım

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Enflasyon ve faiz oranlarındaki değişimin ne ifade ettiğini bilirim.						
Frekans	19	44	90	179	95	427
Yüzde (%)	4,4	10,3	21,1	41,9	22,2	100
Finansal ürünler konusunda bilgi sahibiyim.						
Frekans	26	52	116	176	57	427
Yüzde (%)	6,1	12,2	27,2	41,2	13,3	100
Harcamalarım ile ilgili finansal kayıtlarımı (fiş, fatura vb.) saklarım.						
Frekans	40	72	76	152	87	427
Yüzde (%)	9,4	16,9	17,8	35,6	20,4	100
Borçlanmanın mali etkileri hakkında bilgi sahibiyim.						
Frekans	12	23	66	197	129	427
Yüzde (%)	2,8	5,4	15,5	46,1	30,2	100
Para ile ilgili konular karmaşık değildir.						
Frekans	72	133	77	85	60	427
Yüzde (%)	16,9	31,1	18	19,9	14,1	100

Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenebilmesi için matematiksel problemlerden üçten az soruya doğru cevap veren bireyler *Finansal Okuryazar Değil*, en az üç soruya doğru cevap verenler *Temel Düzey Finansal Okuryazar*, bu sorulardan en az üçüne doğru cevap vermekle birlikte finansal yeterlilik sorularına verdiği yanıtların ortalaması en az dört olan bireyler ise *İleri Düzey Finansal Okuryazar* kabul edilmektedir. Finansal okuryazarlık seviyelerine ait bu sınıflandırma Lusardi'nin (2007, 2008a, 2008b, 2011) çalışmalarına dayanmakla birlikte ANZ (2003) ve Thung vd. (2012) çalışmalarında da benzer bir ayırım bulunmaktadır. Bu doğrultuda, ulaşılan sonuçlara göre, Tokat ili kamu çalışanlarının %34,9'u temel düzey finansal okuryazar ve %9,6'sı ileri düzey finansal okuryazar iken, %65,1'i finansal okuryazar değildir (Tablo 9). Bu sonuçlara göre katılımcıların yarısından fazlası (%65,1) finansal okuryazar değildir. Yaklaşık %35'i ise ancak temel düzeyde finansal okuryazardır. İleri düzey finansal okuryazar olanların oranı ise sadece %9,6'dır. Buradaki sonuçlar mevcut literatürün en temel bulgularından olan gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerde finansal okuryazarlığın oldukça düşük olduğu (Lusardi ve Mitchell 2011, 3) şeklindeki bulguyla tutarlıdır.

Tablo 9: Kamu Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyleri

Finansal Okuryazarlık Düzeyi	Frekans	Yüzde (%)
Finansal Okuryazar Değil	278	65,1
Temel Düzey Finansal Okuryazar	149	34,9
İleri Düzey Finansal Okuryazar*	41	9,6

Not: İleri Düzey Finansal Okuryazar bireyler aynı zamanda Temel Düzey Finansal Okuryazar sayıldıklarından frekans toplamı 427'yi ve yüzde toplamı %100'ü aşmaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri belirlendikten sonra, temel düzey ve ileri düzey finansal okuryazar olanlar tek bir grup altında *finansal okuryazar* olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın konusunu oluşturan, bireylerin sahip olduğu sosyo-demografik özellikler ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına yönelik hipotez ki-kare analizi ile test edilmiştir.

Tablo 10'daki ki-kare analizi sonuçlarına göre Tokat ilindeki kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeyleri ile eğitim, meslek ve kredi kartı kullanımı değişkenleri arasında %10 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin var olduğu söylenebilir. Bu bulgular eğitim durumuna, mesleğe ve kredi kartı olup olmamasına göre finansal okuryazarlığın farklılık gösterdiğine işaret etmektedir.

Demografik özelliklerin kişilerin finansal okuryazarlık seviyeleri ile arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar dikkate alındığında, bu çalışmada elde edilen, değişkenler arasındaki istatistiksel olarak anlamlı sonuçların eğitim (ANZ, 2003; Almenberg ve Soderbergh, 2011; Nidar ve Bestari, 2012; Bayram, 2015; Worthington, 2006; Nicolini vd., 2013), meslek (Güler, 2015; Potrich vd., 2015; Kadoya ve Khan, 2016) ve kredi kartı kullanımı (Cude vd., 2006; Araz, 2012; Kılıç vd., 2015) gibi faktörler açısından benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 10: Tokat İli Kamu Çalışanların Sosyo-Demografik Özellikleri İle Finansal Okuryazarlık Düzeylerine Yönelik Ki-Kare Analizi

Demografik Değişkenler	Finansal Okuryazar Değil		Finansal Okuryazar		χ^2	P	
	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)	Frekans			
Cinsiyet	Kadın	67,8	122	32,2	58	0,978	0,323
	Erkek	63,2	156	36,8	91		
Medeni Durum	Evli	66,2	178	33,8	91	0,363	0,547
	Bekâr	63,3	100	36,7	58		
Yaş	16-24 Yaş	80	28	20	7	6,178	0,103
	25-34 Yaş	62,6	119	37,4	71		
	35-54 Yaş	63,2	115	36,8	67		
	55 Yaş ve Üstü	80	16	20	4		
Eğitim Durumu	Ortaöğretim	67,1	49	32,9	24	4,699	0,095
	Üniversite	62,5	190	37,5	114		
	Y.Lisans/Doktora	78	39	22	11		
Aylık Gelir	1301-2000 TL	75	42	25	14	3,565	0,312
	2001-3000 TL	65,5	135	34,5	71		
	3001-4000 TL	61,6	77	38,4	48		
	4001 TL ve Üzeri	60	24	40	16		
	Memur/Kamu	68	100	32	47		

Kamu Çalışanlarında Finansal Okuryazarlık

İşçisi							
Meslek	Eğitim Personeli	68,2	118	31,8	55	5,126	0,077
	Sağlık Personeli	56,1	60	43,9	47		
Hanehalkı Tipi	Yalnız yaşıyorum	63,8	51	36,2	29	2,273	0,518
	Anne ve babamla yaşıyorum	63,6	49	36,4	28		
	Evliyim ve çocuğum var	67,7	155	32,3	74		
	Evliyim, çocuğum yok	56,1	23	43,9	18		
Hanehalkı	301-3000 TL	68,8	77	31,2	35	1,517	0,468
Aylık	3001-5000 TL	61,6	93	38,4	58		
Geliri	5001 TL ve Üzeri	65,9	108	34,1	56		
Kredi Kartı Kullanımı	Evet	67,3	231	32,7	112	3,856	0,05
	Hayır	56	47	44	37		

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Finansal okuryazarlık bireylerin finansal kararlar verirken ihtiyaç duyacakları bilgiyi araştırmaları, karar verme aşamasında elde ettikleri bilgileri kullanabilme yetenekleri, eldeki bilgiyi kullanarak mevcut seçenekleri birbirinden ayırt edebilmeleri ve kendileri için en uygun olan kararı vererek refah düzeylerini artırabilmeleri şeklinde ifade edilebilecek, çok sayıda bileşene sahip bir kavramdır.

Bireylerin finansal okuryazarlık durumlarını ölçmeye yönelik çalışmalar, hangi ülkede yapılmış olursa olsun büyük oranda benzer sonuçlara ulaşmaktadır. Bu sonuçlara göre ise analize konu olan bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu buna rağmen bireylerin finansal durumlarını yönetme konusunda kendilerini başarılı gördükleri, yani finansal konulardaki yetersizliklerinin farkında olmadıkları görülmektedir. Hâlbuki finansal okuryazarlık gerek birey gerekse toplumsal ekonomik refah açısından son derece önemli bir konudur. Bu nedenle hem ulusal hem de uluslararası kuruluşlar bireylerin finansal okuryazarlıklarını ölçmek ve yükseltmek amacıyla birçok faaliyet gerçekleştirmektedir.

Bu çalışmada ise bireylerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, hanehalkı aylık geliri gibi sosyo-demografik özellikleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaçla Ocak 2016 itibarıyla, Tokat ilinde merkezi ve özel bütçeli kamu kurumlarında görev yapmakta olan yaklaşık 9,996 kamu çalışanı arasından basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 470 kişi üzerinde anket uygulaması gerçekleştirilmiş, kullanılabilir 427 anketten elde edilen veriler frekans ve ki-kare analizi ile değerlendirilmiştir. Demografik faktörler ve finansal okuryazarlık ilişkisi analiz edilmeden önce bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri belirlenmiştir. Buna göre katılımcıların yarısından fazlası (%65,1) finansal okuryazar değildir. Yaklaşık %35'i temel düzeyde finansal okuryazarken, ileri düzey finansal okuryazar olanların oranı sadece %9,6'dır. Belirlenen finansal okuryazarlık düzeyi ile katılımcıların sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişki ki-kare analizi ile test edilmiştir. Analiz

sonucunda literatürdeki bazı çalışmalarla benzer şekilde katılımcıların eğitim, meslek ve kredi kartı kullanımı gibi değişkenler ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Bu sonuçtan hareketle bireylerin finansal okuryazarlık seviyelerini yükseltecek politikaların geliştirilmesi ve finansal okuryazarlığa yönelik geliştirilecek politikaların ise bireylerin sahip olduğu yaş, meslek vb. sosyo-demografik özellikleri göz önünde bulundurularak hayata geçirilmesi gerektirdiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Alkaya, A. ve Yağlı, İ. (2015). Finansal Okuryazarlık-Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(40): 585-599.
- Almenberg, J. ve Sävje-Söderbergh, J. (2011). Financial Literacy and Retirement Planning in Sweden. *Journal of Pension Economics & Finance*. 10(4): 585-598.
- Altıntaş, K. M. (2009). Belirlenmiş Katkı Esaslı Emeklilik Planlarında Finansal Eğitimin Önemi: Katılımcıların Finansal Okur Yazarlığı Çerçevesinde Alternatif Bir Yatırım Eğitimi Modeli. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*. 5(9): 151-176.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2012), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, Geliştirilmiş 7.baskı, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Araz, T. (2012). *Financial Literacy and Credit Card Arrears*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atkinson, A. and Messy, F. A. (2012). *Measuring financial literacy*. http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/measuring-financial-literacy_5k9csfs90fr4-en (01.08.2017)
- Australia and New Zealand Banking Group. (2003). *ANZ Survey of Adult Financial Literacy in Australia-Final Report*. Melbourne, Avustralya.
- Bayram, S. S. (2015). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama. *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*. 2(2): 105-135.
- Beal, D. J. ve Delpachitra, S. B. (2003). *Financial Literacy Among Australian University Students*. http://eprints.usq.edu.au/3432/2/Beal_Delpachitra_2003_AV.pdf (01.08.2017)
- Beckmann, E. (2013). Financial Literacy and Household Savings in Romania. <http://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1139&context=numeracy> (17.09.2017)
- Bucher-Koenen, T. (2009). *Financial Literacy and Private Old-Age Provision in Germany-Evidence from SAVE 2008*. MEA Discussion Paper, No. 192-2009.
- Chen, H. and Volpe, R. P. (1998). An Analysis of Personal Financial Literacy Among College Students. *Financial Services Review*. 7(2): 107-128.
- Cude, B., Lawrence, F., Lyons, A., Metzger, K., LeJeune, E., Marks, L. and Machtmes, K. (2006). College Students and Financial Literacy: What They Know and What We

- Need to Learn. *Proceedings of the Eastern Family Economics and Resource Management Association*. 102(9): 106-109.
- Dvorak, T. ve Hanley, H. (2010). Financial Literacy and The Design of Retirement Plans. *Journal of Socio-Economics*. 39(6): 645-652.
- Er, F., Temizel, F., Özdemir, A. ve Sönmez, H. (2014). Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 14(4): 113-126.
- European Commission. (2007, 18 Aralık). *Communication From The Commission Financial Education*.
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52007DC0808> (14.09.2017)
- Gökmen, H. (2012). *Finansal Okuryazarlık*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Göner, E. ve Özmete, E. (2007). Finansal Refah: Finansal Yönetim Sürecinden Duyulan Tatmin, Finansal Davranışlar İle Öz-saygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 3(11): 57-69.
- Gutter, M. and Copur, Z. (2011). Financial Behaviors and Financial Well-being of College Students: Evidence from A National Survey. *Journal of Family and Economic Issues*. 32(4): 699-714.
- Güler, E. (2015). *Hanehalkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Henager, R. and Mauldin, T. (2015). Financial Literacy: The Relationship to Savings in Low- to Moderate-Income Households. *Family and Consumer Sciences*. 45(1): 73-87.
- Hilgert, M. A., Hogarth, J. M. and Beverly, S. G. (2003). *Household Financial Management: The Connection Between Knowledge and Behavior*. Fed. Res. Bull., 89, 309.
<http://www.federalreserve.gov/pubS/bulletin/2003/0703lead.pdf> (22.08.2017)
- Hogarth, J. M., Hilgert, M. A. and Schuchardt, J. (2002). Money Managers: The Good, The Bad, and The Lost. In *Proceedings of The Association for Financial Counseling and Planning Education*, pp. 12-23.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum Algı İletişim [Elektronik Sürüm]*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınevi.
- Kadoya, Y. and Khan, M. (2016). *What Determines Financial Literacy in Japan?*, The Institute of Social and Economic Research Osaka University, Discussion Paper No. 982.
- Kılıç, Y., Ata, H. A. and Seyrek, İ. H. (2015). Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. (66): 129-150.
- Kieschnick, D. A. (2006). *Financial Knowledge Levels and Savings Behaviors of Bermudian High School Seniors at CedarBridge Academy*. <http://lib.dr.iastate.edu/rtd/864/> (14.09.2017).

- Lusardi, A., Mitchell, O. S., and Curto, V. (2010). Financial literacy among the young. *Journal of consumer affairs*, 44(2), 358-380.
- Lusardi, A. (2008a). *Financial Literacy: An Essential Tool For Informed Consumer Choice?*. Cambridge: National Bureau of Economic Research. <http://www.nber.org/papers/w14084.pdf> (01.08.2017)
- _____ (2008b). *Household Saving Behavior: The Role of Financial Literacy, Information, and Financial Education Programs*. National Bureau of Economic Research, Working Paper 13824).
- _____ ve Mitchell, O. S. (2007a). Financial Literacy and Retirement Preparedness: Evidence and Implications for Financial Education. *Business Economics*. 42(1): 35-44.
- _____ ve Mitchell, O. S. (2007b). Baby Boomer Retirement Security: The Role of Planning, Financial Literacy, and Housing Wealth. *Journal of Monetary Economic*. 54(1): 205-224.
- _____ ve Mitchell, O. S. (2009). *How Ordinary Consumers Make Complex Economic Decisions: Financial Literacy and Retirement Readiness*. National Bureau of Economic Research, No. w15350.
- _____ ve Mitchell, O. S. (2011). *Financial Literacy Around The World: An Overview*, National Bureau of Economic Research Working Paper Series, Working Paper 17107.
- Mahdzan, N. S. and Tabiani, S. (2013). The Impact of Financial Literacy on Individual Saving: An Exploratory Study in the Malaysian Context. *Transformations in Business & Economics*. 12(1): 41-55.
- Mason, C. L. and Wilson, R. (2000). *Conceptualising Financial Literacy*. Leicestershire: Loughborough University. <https://dspace.lboro.ac.uk/2134/2016> (22.08.2017).
- OECD (2009), *Financial Literacy and Consumer Protection: Overlooked Aspects of the Crisis*, OECD Recommendation On Good Practices On Financial Education And Awareness Relating To Credit <http://www.oecd.org/finance/financial-markets/43138294.pdf> (12.01.2017).
- OECD. (2013). *PISA 2012 Assessment and Analytical Framework*.
- Öztürk, E. ve Demir, Y. (2015). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. (68): 113-134.
- Potrich, A. C. G., Vieira, K. M. and Kirch, G. (2015). Determinants of Financial Literacy: Analysis of the Influence of Socioeconomic and Demographic Variables. *Revista Contabilidade & Finanças*. 26(69): 362-377.
- Sekita, S. (2011). Financial literacy and retirement planning in Japan. *Journal of Pension Economics and Finance*. 10(04): 637-656.
- Shim, S., Barber, B. L., Card, N. A., Xiao, J. J. and Serido, J. (2010). Financial Socialization of First-year College Students: The Roles of Parents, Work, and Education. *Journal of Youth and Adolescence*. 39(12): 1457-1470.

- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2011). *Yüksek Büyümenin Sürdürülebilirliği: Yurtiçi Tasarrufların Rolü, Türkiye Ülke Ekonomik Raporu*. http://siteresources.worldbank.org/TURKEYINTURKISHEXTN/Resources/455687-1331626580764/CEM_YurticiTasarruflar_tammetin.pdf (01.08.2017).
- T.C.Merkez Bankası. (2015, Mart). Aylık bülten. <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/TCMB+Bulten/TCMB+Bulten> (08.08.2017).
- Temizel, F. ve Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık: Anadolu üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) öğrencilerine yönelik bir araştırma. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 73-86.
- Thung, C. M., Kai, C. Y., Nie F. S., Chiun, L. W. and Tsen, T. C. (2012). *Determinants of Saving Behaviour Among The University Students in Malaysia*. (Doctoral Dissertation). Petaling Jaya: Universiti Tunku Abdul Rahman Faculty of Business and Finance Department of Commerce and Accountancy.
- Van Rooij, M., Lusardi A. and Alessi, R. J. (2012). Financial Literacy, Retirement Planning and Household Wealth. *Economic Journal*. 122(560): 449-478.
- World Bank. (2013, Ağustos). *Financial Capability Surveys Around The World*. <http://responsiblefinance.worldbank.org/~media/GIAWB/FL/Documents/Publications/Why-financial-capability-is-important.pdf> (08.08.2017)
- Xiao, J. J. and Wu, J. (2006). *Applying The Theory of Planned Behavior to Retain Credit Counseling Clients*. TCAI Working Papers.

